

Биљана М. Павловић

Универзитет у Приштини – Косовска Митровица

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић

Десанка С. Тракиловић

Универзитет у Источном Сарајеву

Педагошки факултет у Бијељини

УДК: 371.3.:78 ;

784.4(497.115)

ИД БРОЈ: 208619276

Стручни рад

Примљен: 16. октобар 2013.

Прихваћен: 21. април 2014.

НАРОДНА МУЗИЧКА ТРАДИЦИЈА СЕВЕРНОГ КОСОВА У ФУНКЦИЈИ НАСТАВЕ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

Апстракт: У раду се разматра народна музичка традиција северног Косова са становишта музичке педагогије. Циљ је да се утврди могућност њеног коришћења у основношколској настави музичке културе. Анализира се литература која обрађује народну музичку традицију северног Косова. Утврђују се основне карактеристике народних песама овог поднебља и њихова васпитно-образовна функција у настави музичке културе. У раду су наведени примери обредних и обичајних песама, које су аутори забележили на северу Косова. Њиховом применом у настави допринеће се упознавању и разумевању народног музичког стваралаштва Косова и Метохије и његовом очувању.

Кључне речи: народна музичка традиција, северно Косово, песме, основна школа, настава музичке културе

УВОД

У раду¹ се разматра народна музичка традиција северног Косова са становишта наставе музичке културе у основној школи. Циљ је да се утврди могућност коришћења традиционалних песама овог поднебља у настави. Музичко педагошка истраживања, која су вршена 2010. године у основним школама на Косову и Метохији (Павловић 2013а) указала су на запостављеност традиционалне музике северног Косова, као и народне музичке традиције других косовско-метохијских области у настави музике.

Народна музичка традиција северног Косова је изузетно богата и разноврсна. Упознавање народног музичког стваралаштва средине у којој ученици живе један је од задатака наставе музичке културе. У том смислу, у раду ће се

---

¹Рад је резултат истраживања у оквиру пројекта III 47023 *Косово и Метохија између националног идентитета и евроинтеграција*, које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

сагледати литература која обрађује традиционалну музику северног Косова и представити примери народних песама који могу да послуже учитељима и наставницима са севера Косова, али и наставницима других средина, при упознавању ученика са певачком музичком традицијом овог поднебља.

Подручје северног Косова обухвата насеља око средњег тока реке Ибар: градове Косовску Митровицу, Звечан, Лепосавић, Лешак; села: Сочаницу, Рударе, Доње Јариње, Придворица, Улије, Земаницу и друга села, као и област Ибарског Колашина са градићем Зубин Поток и великим бројем мањих села. Традиционална народна музика северног Косова до сада је била предмет многобројних етномузиколошких истраживања. Разматрана је у радовима Владимира Ђорђевића, Милоја Милојевића, Косте Манојловића, Љубице и Данице Јанковић, Миодрага Васиљевића, Драгослава Девића, Радмиле Петровић, Новице Арсића и Мијата Божовића.

У књизи *Српске народне мелодије* Владимира Ђорђевића (Ђорђевић 1928) објављена је једна песма из Косовске Митровице. У јулу 1924. године, Коста Манојловић бележи 55 мелодија у Косовској Митровици (*У сјомен Косте П. Манојловића* 1990). У књизи Милоја Милојевића *Народне њесме и њре Косова и Мејхохије* забележено је 20 песама из Косовске Митровице (Милојевић 2004). Даница и Љубица Јанковић су на северу Косова записале 19 народних игара са певањем, углавном из Косовске Митровице. Објављене су у књизи *Народне њре*, II књига (Јанковић 1937). Миодраг Васиљевић (Васиљевић 2003) је на подручју северног Косова забележио 37 песама. Од великог значаја за проучавање традиционалне музике северног Косова је рад *Народна музичка ѡрадиција у комуни Лејосавић* етномузиколога Радмиле Петровић (Петровић 1964), у коме је детаљно описан народни музички живот лепосавићког краја. У раду је навела 24 песме са нотним записима. Такође, значајан је и рад *Неке карактеристичке ѡевања у Ибарском Колашину*, аутора Новице Арсића (Арсић 1993). У овом раду се налази седам нотних записа народних песама из Ибарског Колашина. Професор музике Мијат Божовић из Зубиног Потока забележио је преко сто песама из Ибарског Колашина (Божовић 1968/69). Овај материјал још увек није објављен.

У већини наведених збирки преовладавају записи песама из Косовске Митровице, изузимајући записе Мијата Божовића и рад Радмиле Петровић, који садрже песме из околине Лепосавића, Лешка и Ибарског Колашина. Такође, уочљиво је да је међу забележеним песмама најмање обредних и обичајних. Ове песме су једноставне ритмичко-мелодијске грађе, уског опсега, што одговара гласовним могућностима ученика млађег школског узраста. Из тог разлога, у раду смо представили примере обредних и обичајних сеоских песама које нису забележене у етномузиколошкој литератури, што ће бити допринос очувању народне музичке традиције северног Косова. Пажња ће се поклонити и градским песмама, пре свега из Косовске Митровице, које по

својој лепоти, богатству ритма и мелодије не заостају за песмама из централног и других делова Косова и Метохије.

КАРАКТЕРИСТИКЕ НАРОДНЕ МУЗИЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ СЕВЕРНОГ КОСОВА

Истражујући народни музички живот на северу Косова, етномузиколог Радмила Петровић констатује да је до средине прошлог века у овој области преовладала сеоска музичка традиција. Градска музика је „донесена из суседних најближих градова, а у току послератног периода, она полако али сигурно улази у репертоар млађих свирача и певача ове области. Старије генерације остају у границама своје старе сеоске музичке традиције“ (Петровић 1964: 445).

У сеоској традицији на северу Косова осећа се присуство старе словенске културе. Трагове времена када је магија представљала главни елемент религије препознајемо у обичају *јеремија*, који се овде још увек одржава, као и појединим песмама везаним за рођење пчела. Поред њих, очувале су се и додолске песме, али се обичај изгубио. Уместо њега, изводи се обичај *крстоноше*, који прате крстоношке песме. На северу Косова су се одржале славске и сватовске песме које такође обилују магијским елементима. Обичаји који се везују за Божић су изузетно очувани, док су божићне песме заборављене. Најчешће се изводи песма *Божих Баја*. Вучарске, лазаричке, водичарске и коледарске песме нису забележене на овом терену. Од обичајних песама изводе се прелске, копачке, косачке, орачке, жетварске, чобанске песме и успаванке. Добро очуване су породичне, саборске и љубавне песме. Градске песме које се певају у Косовској Митровици су углавном љубавне тематике. Карактерише их богата и развијенија мелодија. У овим песмама осећа се утицај оријенталног стила кроз мелизме, турцизме или присуство прекомерне секунде. Многе песме прати мешовити ритам – *метаритам*. Градска и сеоска народна песма на северу Косова се изводи унисоно, као и у осталим деловима Косова и Метохије. Новица Арсић уочава да је у Ибарском Колашину заступљено антифоно певање, у коме групе девојака (најчешће су по две у групи) певају наизменично песме за „натпевање“ (Арсић 1993). Он констатује да је вокална традиција Ибарског Колашина у великој мери заснована на музичком фолклору Црне Горе, да је релативно очувана и да још увек није довољно истражена. Од музичких инструмената који су пратили музички живот на северу Косова заступљене су разне свирале, кланет и гоч. Радмила Петровић напомиње да је о овом крају било и гајдаша (Петровић 1964). Од половине 20. века користи се и хармоника.

ИЗБОР ТРАДИЦИОНАЛНИХ НАРОДНИХ ПЕСАМА СА СЕВЕРА КОСОВА

У наставку ћемо представити традиционалне песме са севера Косова које по својим карактеристикама одговарају гласовним и музичким способностима ученика основне школе и утврдити њихову васпитно-образовну вредност у настави музичке културе. Пажњу ћемо посветити примерима које смо забележили на подручју северног Косова, али ћемо указати и на примере песама и игара који се налазе у етномузиколошким збиркама, а који су погодни за обраду у настави.

Из збирке Милоја Милојевића *Народне њесме и њире Косова и Меџохије* препоручујемо песму *Дудиче девојче низ њазар шеџало* (Милојевић 2004: 134). Из записа Миодрага Васиљевића *Народне мелодије с Косова и Меџохије* издвајамо песме: *Шџо њај сокак на каранфил мирише* (Васиљевић 2003: 11), успаванку *Њина, њина* (Васиљевић 2003: 134), коју ће ученици послушати у наставничковом извођењу, *Ајде Јано коло да њрамо* (Васиљевић 2003: 241), *Сџојна мома бразду која* (Васиљевић 2003: 265). Из збирке *Народне њире*, књига II, коју су објавиле Љубица и Даница Јанковић, у настави се могу користити следећи примери: *Свири Перо, Козарице, козарице* (Јанковић 1937: 149), *Идејте ли леџије ли кићени свајови* (Јанковић 1937: 147), *Шџо мије мерак* (Јанковић 1937: 143), *Ајте грује да њрамо* (Јанковић 1937: 140), *Поведи коло, Бојано* (Јанковић 1937: 146).

Божићна песма

Иде Божић Бата

Нотни запис: Б. Павловић
Певала: Драгомирка Милутиновић
Околина Лешка

Раздрагано

И - де Бо - жић Ба - та, но - си ки - ту зла - та.

*Иде Божић Баџа,
Носи кићу златџа,
Да њозлатџи враџа.*

Песма *Иде Божић Баџа* је једна од верзија која се пева на северу Косова. Након разговора о обичајима који се изводе о Божићу, ученици ће научити песму по слуху. Мелодија је у уском терцном опсегу, али садржи мелизматичан покрет и пунктирану четвртину са осмином, па захтева опрезност при извођењу. Детаљан опис божићних обичаја у овом делу Косова и Метохије забележио је новинар Иван Вучковић у радио емисији *Извор*, која је рађена

под покровитељством Министарства културе Републике Србије 2008. године (Вучковић 2008)².

Јеремије

Обичај *Јеремије* одржава се уочи Св. Јеремије, или на сам дан празника, 14. маја, рано ујутро. Изводе га углавном деца која трче око својих кућа и лупају у металне предмете, изазивајући буку. Притом певају *јеремијашке* песме чија мелодија варира од села до села. Веровало се да се овим песмама могу отерати змије које су угрожавале животе људи и стоке. Јеремијашки обичај на северу Косова детаљно је описала етномузиколог Радмила Петровић (Петровић 1964). Једна од песама коју *јеремије* певају домаћици испред куће је *Устај, устај, царице*.

Устај, устај, царице

Нотни запис: Б. Павловић
Певала: Росанда Милентијевић
Сочаница

Умерено

У - стај, у - стај, па - ри - ца, Је - ре - ми - је до - ђо - ше.

*Устај, устај, царице,
Јеремије дођоше.
Устај, устај, варана,
Сајорела шарана³.*

*Хвала, хвала, царице,
Јеремије одоше,
Ова кућа бојаија,
Пун домаћин дукаија.*

Ако домаћица не изнесе дарове, *јеремије* певају:

*Ова кућа јалова, окојиша ђавола,
Ђаволи се њобише, ња њаве разбише.*

Славске песме

Слава је један од најочуванијих обичаја на северу Косова. Детаљан опис славских обичаја дао је Иван Вучковић у емисији *Извор* (Вучковић 2008). Неке од песама које се изводе за славу су *Милосињиви њомилуј*, *Ко њодиже крсну славу*, *Домаћине мили роде*, *Зрави куме њу ракију*, *Домаћине води реда*. Песме које се певају о славама двојаког су карактера: једне представљају молитвено обредни део и прате сечење колача, такозване *славске њесме*, које су углавном настале као имитација црквеног појања (Петровић 1989). Такав пример је

² Снимак емисије „Извор“, аутора Ивана Вучковића, доступан је у архиви радија „Лешак“ у Лешку.

³ *Тарана* (турцизам) – тесто издробљено на мрвице у облику зрнаца и осушено, од ког се прави истоимена чорба.

песма *Милостиви њомилуј*. Поред обредних песама, на слави се певају многе друге песме за добро расположење.

Милостиви помилуј

Нотни запис: Б. Павловић
Изводи певачка група „Сочаница“
Сочаница

Умерено

Ми-лос-ти - ви по - ми - луј, ми-лос-ти - ви по - ми - луј.

Detailed description: A single staff of music in 3/4 time, key of B-flat major. The melody is simple and folk-like, with lyrics written below the notes.

Ко подиже крсну славу

Нотни запис: Б. Павловић
Певала: Ј. Милутиновић и С. Лазовић
Сочаница

Побожно

Ко по - ди - же кр - сну сла - ву на да - наш - њи дан,
По - мо - го му го - спод Бог и да - наш - њи дан

Detailed description: Two staves of music in 3/4 time, key of C major. The melody is more rhythmic and expressive than the first piece. The lyrics are split across two lines.

*Ко њодиге крсну славу
На данашњи дан,
Помојо му њосјод Бој,
И данашњи дан.*

Песма *Ко њодиге крсну славу* ће послужити за доживљавање трајања половине са тачком.

Домаћине, мили роде

Нотни запис: Б. Павловић
Изворна певачка група *Сочаница*
Сочаница

Умерено

До-ма-ћи - не, ми-ли ро - де, дај ра - ки - је и - ли во - де.

Detailed description: A single staff of music in 3/4 time, key of B-flat major. The melody is simple and folk-like, with lyrics written below the notes.

Здрави, куме, ту ракију

Нотни запис: Б. Павловић
Изворна певачка група *Сочаница*
Сочаница

Умерено

Здра-ви,ку-ме, ту ра - ки - ју, до-шли го-сти да по - пи - ју.

Detailed description: A single staff of music in 2/4 time, key of C major. The melody is simple and folk-like, with lyrics written below the notes.

Домаћине, води реда

Нотни запис: Б. Павловић
Певала: Росанда Милентијевић
Околина Сочанице

Весело

До-ма-ћи-не, во-ди ре-да, о-ва-ко ти не из-гле-да.

*Домаћине води реда, овако њи не изгледа.
Овако њи не изгледа,
Неко њије, неко њледа.*

Шаљива славска песма *Домаћине води реда* може послужити за доживљавање лука.

Додолске песме

У прошлости је свако домаћинство обрађивало земљу, на којој се сејало све оно што је било неопходно за егзистенцију домаћинства. Додолске песме су имале велики значај, јер се веровало да се њима може призвати киша током сушних дана.

Ој, додо, додоле

Нотни запис: Б. Павловић
Певала: Росанда Милентијевић
Сочаница

Радосно

Ој до-до, до-до-ле, на-ма су-ша о-до-ле, Ми и-де-мо пре-ко се-ла,
а о-бла-ци пре-ко не-ба, Ој, до-до, до-до-ле. на-ма-су-ша о-до-ле.

*Ој, gogo, gogole,
Нама суша одоле,
Ми идемо преко села,
А облаци преко неба,
Ој, gogo gogole,
Нама суша одоле.*

Крстоношке песме

Попут додола, и литије или крстоноше су обичај којим се призивала киша. Најчешће се одржавао лети, у време када је усевима неопходна киша. Поворка мушкараца, са свештеником на челу, носећи крстове и иконе, оби-

лазила је поља и усева. Ишло се од „записа“ до „записа“ (посвећено дрво и место у селу), где су се певале крстоношке песме, као молитве за кишу. Након обиласка целог села, враћали су се на полазно место где су заједно ручали. Текстови ових песама су слични додолским, само што имају припев из црквеног појања – *Господи њомилуј*. Након разговора о овом обичају, који се и данас одржава у многим косовским селима, ученици ће послушати како звучи крстоношка песма са севера Косова, у наставниковом извођењу. На њој се може објаснити појам мелизматичног певања.

Шта се бели у ливаде

Нотни запис: Б. Павловић
Певала: Радојка Тиосављевић
Околина Лепосавића

Умерено

Шта се бе-ли у ли-ва-де го - спо ди, го - спо-ди и по-ми-луј.

*Шта се бели у ливаде, Господе, господе њомилуј.
Господе, господе и њомилуј. Већ тио јесу крстиноше.
Да л' су овце ил' јагањци, Господе, господе њомилуј.
Господе, господе и њомилуј. Крстиноше крстиа носе,
Нити' су овце, нити' јагањци, Господе, господе њомилуј.*

Прелске песме

На Косову је, као и у целој Србији, у прошлости постојао врло популаран обичај да се увече по завршетку свих обавеза окупе жене око ватре, где плету, преду или везу. Песме и игре су неизоставно пратиле оваква окупљања, која су трајала током целе јесени и зиме. Иако су у овим активностима учествовале само жене, и мушкарци су могли понекад да им се придруже. Младићи су доносили фруле и друге инструменте, тако да се седељка обично завршавала игранком. Једна од песама која се певала на прелима је *Дођи граи до вече у село*.

Дођи, драги, до вече у село

Нотни запис: Б. Павловић
Певале: Р. Милентијевић, С. Лазовић, и Р. Тиосављевић
Сочаница

Лагано

До-ђи, дра-ги, до-ве-че у се-ло, до-ве-че у се-ло.

*Дођи граи до вече у село,
Довече у село.
Скуйљају се девојке на њрело,
Девојке на њрело.
Међу њима најлеиша је њвоја,
Најлеиша је њвоја.*

Косачке песме

О заједништву и слози људи са овог простора говоре мобе или молбе, које су се организовале поводом жетве, плашћења, копања и слично. Осим обављања посла, имале су за циљ дружење и упознавање. Песма *Ој, ливадо*-послужиће за доживљавање троделне мере.

Ој, ливадо, ој, зелена

Нотни запис: Б. Павловић
Изводи певачка група *Сочаница*
Сочаница

Умерено

Ој, ли-ва - до, ој, зе-ле - на, што си ра - но по-ко-ше - на.

*Ој, ливадо, ој, зелена,
Што си рано ђокошена.
Покоси ме Миле младу
Усред леша кад цвеће цвеша.*

Жетварске песме

Жетва је одувек била један од најважнијих послова у домаћинству. Захтевала је учешће више људи (моба) и обављала се брзо, у ограниченом времену, због страха од непогода. У народу је доживљавана као радост и олакшање, јер је представљала обезбеђивање животних намирница за породицу и цело домаћинство (Петровић 1989). Током жетве певале су се разне песме. Многе су пригодне и певају се током обављања жетварских послова, мада има и оних које садрже и друге мотиве: љубавне, митолошке, социјалне, које се певају и у другим приликама. У обављању жетве учествовале су најчешће жене и девојке, па су ове песме углавном женске. Поједине жетварске песме описују незаштићеност и експлоатисаност радника на беговским поседима (Павловић 2013б).

Пораниле три девојке младе

Нотни запис: Б. Павловић
Певале: М. Ђуричин и Д. Милутиновић
Околина Лешка

Умерено

По-ра-ни-ле три де-вој-ке мла-де, три де-вој-ке мла - де.

*Пораниле њри девојке младе, Над њима се облаци расцвешу,
Три девојке младе. Сјан ње мало ћери моје миле,
У недељу жињо да њораве, Док се мину ње небеске силе,
Жињо да њораве. Сину муња из муњина облака,
Ошћ коси а девојке вежу, Гром њојоди међу девојака.*

Песма *Пораниле њри девојке младе* је у мешовитом такту, па ће послужити за доживљавање смене парног и непарног такта.

Чобанске песме

На северу Косова очувале су се чобанске песме, за које Миодраг Васиљевић каже да су „најчеднији облик народних песама“ (Девећ 1975: 29). Описују ведар и безбрижан чобански живот, али су проткане и љубавним мотивима, као што је случај у песми *Овце чувам и чарапе плетем*.

Овце чувам и чарапе плетем

Нотни запис: Б. Павловић
Изводи певачка група *Сочаница*
Сочаница

Умерено

Ов-це чу-ва и ча-ра-пе пле-тем, и ча-ра-пе пле-тем.

*Овце чувам и чарапе плетем,
И чарапе плетем.*

*Па се мислим која ћу да срећнем,
Кoja ћу да срећнем.*

*Ја сам срела која сам волела,
Кoja сам волела.*

*И њему сам чарапе исплела
Чарапе исплела.*

*Танке, уске, за ноће манџујске
За ноће манџујске.*

*Плаве боје, да му лепо стоје
Да му лепо стоје.*

Пчеларске песме

Гајење пчела је једно од занимања у оквиру сеоског домаћинства. То је посао који захтева велико умеће. Да би приликом ројења безбедно увео пчеле у кошницу, домаћин је тихо певушио песму *Купи рој буба*. Корисна је за доживљавање дужег нотног трајања.

Купи рој, буба

Нотни запис: Б. Павловић
Певала: Радојка Тиосављевић
Земаница (околина Лепосавића)

Тихо и лагано

Ку-пи рој бу - ба, ку пи рој бла - га,
сад ће ки-ша бу - ба, сад ће ки-ша бла - га.

*Купи рој буба, купи рој блаја,
Сад ће киша буба,
Сад ће киша блаја.
Купи рој, мајша, купи рој буба,
Досија ира буба,*

*Досија ира, блаја,
Досија ира, мајша,
Своју кућу буба,
Своју кућу, блаја,
Своју кућу, мајша.*

Сабори

Сабори су били веома важни друштвени догађаји за све младе људе, прилика за дружење и упознавање. Одржавали су се углавном поред цркава о великим празницима. Доживљавани су као свечаност, па се припремама за овај скуп посвећивала велика пажња. Облацила су се најлепша одела, а млади су прелазили и више десетина километара пешице, да би присуствовали скупу. Певале су се веселе песме, забавног карактера, као и оне посвећене завичају. Песма *Под Галичом село шћо је* може се искористити за доживљавање репетиције.

Под Галичом село што је

Нотни запис: Б. Павловић
Изворна певачка група Сочаница

Умерено

Се - ло што је, под Га - ли - чом се - ло што је.

*Село шћо је, ѿд Галичом
Село шћо је.
Месћо моје, шћо је родно
Месћо моје.*

*Она клека, ѿд Галичом
Она клека.
Колијевка, шћо је моја
Колијевка.*

Љубавна песма

Међу сачуваним лирским народним песмама са Косова и Метохије, најбројније су љубавне.

Под смиљком, под босиљком

Забележио: М. Божовић
Ибарски Колашин (сео Бубе)

Умерено

Под сиљ-ком, под бо- сиљ - ком, за - спа - ла де - вој - ка,
под ру - жом, под ру - ме - ном, бу - ди - ла је мај - ка.

*Под смиљком, ѿд босиљком,
Засћала девојка,
Под ружом, ѿд руменом,
Будила је мајка:
Под смиљком, ѿд босиљком
– Ајд' усћјани ћерко,
Под ружом, ѿд руменом,*

*– Не моју шћи мајко.
Под смиљком, ѿд босиљком,
– Шћиа шће боли ћеро?
Под ружом, ѿд руменом,
– Мене боли глава.
Под смиљком, ѿд босиљком
– Доведи ми драјој.*

Песма *Под смиљком, њод босиљком* је корисна за доживљавање шеснаестинског покрета.

Свадбене песме

Садржај свадбених песама је строго пригодан и одговара одређеном тренутку у коме се певају. По речима Владимира Бована, професора књижевности, народ је ове песме „китио најлепшим језичким рухом, које, такође, није често мењано већ је вековима глачано, упевавано у тако савршене мелодије, које су љубоморно чуване, као најскупоценији драгуљ“ (Бован 2001: 18).

Сунце ми се крајом краде

Нотни запис: Б. Павловић
Изводи певачка група *Сочаница*
Сочаница

Лагано

Сун - це ми се кра - јом кра - де, хо - ће
да за - ње, хо - ће да за - ње.

*Сунце ми се крајом краде
Хоће да зађе.
Уишјајше њо девојче
Хоће л' да њође.*

*Жао јој је сјајару мајку,
Неће, ња неће.
Мило јој је младо момче.
Хоће, ња хоће.*

Игра са певањем *Сунце ми се крајом краде* послужиће за доживљавање синкопираног ритма.

Идете ли, летите ли

Забележиле: Д. и Љ. Јанковић
Косовска Митровица
Рударе

Умерено

И - де - те ли, ле - ти - те ли, ки - ће - ни сва - то - ви?

*– Идете ли, леишје ли,
Кићени свайови?
Водишје ли доброј ласа
И добру девојку?
– Ми идемо и леишмо,
Кићени свайови,*

*И носимо доброј ласа,
Добру девојку;
И носимо доброј ласа,
„Белу Зајорку“
Све се село обрадова,
Мајка њонајвише.*

Ово је свадбена игра са певањем која се изводи када сватови долазе по девојку. Певају је жене уз окретање тепсије. Искористиће се при упознавању ученика са свадбеним обичајима. Ученици на њој могу упознати ознаку и функцију *лука*.

ЗАКЉУЧАК

У раду су разматране могућности коришћења традиционалних народних песама северног Косова у основношколској настави музичке културе. Анализирана је литература која обрађује традиционалну народну музику овог поднебља. Одабрани су и представљени примери песама који одговарају гласовним и извођачким могућностима ученика основне школе. Утврђена је њихова васпитно-образовна вредност у настави.

Записе традиционалних песама северног Косова налазимо у етномузиколошким збиркама Владимира Ђорђевића, Милоја Милојевића, Косте Манојловића, Љубице и Данице Јанковић, Миодрага Васиљевића, Драгослава Девића, Радмиле Петровић, Новице Арсића и Мијата Божовића. У раду су наведени наслови песама из збирки поменутих етномузиколога, за које смо трамо да могу да буду употребљиве у настави музичке културе. Анализирајући литературу која обрађује народну музичку традицију северног Косова, уочили смо да је забележен веома мали број обредних и обичајних песама, па смо одлучили да у овом раду усмеримо пажњу на овај жанр народне песме. Представљени су нотни примери песама забележени у Лепосавићу, Лешку, Косовској Митровици и Зубином Потоку, који могу послужити за упознавање основних карактеристика народне музичке традиције северног Косова.

Песме сеоске музичке традиције овог поднебља су једноставне ритмичко-мелодијске грађе, у уском терцном, квартном или квинтном опсегу. Записане су у 2/4, 4/4 или 3/4 такту, мада се у многим песмама среће смењивање ових врста тактова. Има примера и у 6/8 такту. У градским песмама и играма Косовске Митровице заступљен је мешовити ритам – *мейарий*. С обзиром на то да се на север Косова досељавало становништво из Црне Горе, изражен је утицај црногорског фолклора, нарочито у песмама Ибарског Колашина.

Градске песме одликују мелизми, турцизми, развијена мелодијска линија, прекомерна секунда. Најчешће су љубавне тематике. Уз већину градских песама се и игра. То су игре са певањем, које су карактеристичне за музички фолклор Косова и Метохије. Сеоске и градске песме се певају унисоно. Од музичких инструмената на северу Косова користиле су се разне свирале, кланет, гоч и гајде. Од средине прошлог века заступљена је и хармоника.

Закључено је да се многе наставне јединице из области музичког описењавања могу обрадити кроз примере песама северног Косова. Њиховом

применом у настави допринеће се упознавању и разумевању народне музичке традиције Косова и Метохије и њеном очувању.

ЛИТЕРАТУРА

Арсих (1993): Н. Арсич, Неке карактеристике певања у Ибарском Колашину, *Гласник Башићина*, св. 4, Приштина: Институт за проучавање културе Срба, Црногораца, Хрвата и Муслимана.

Божовић (1968/69): М. Божовић, *Народне њесме из Ибарској Колашина*, Нотни и аудио записи из архиве проф. Мијата Божовића (необјављена грађа), Зубин Поток.

Бован (2001): В. Бован, *Лирске и ејске њесме Косова и Метохије*, Београд: Институт за српску културу.

Васиљевић (2003): М. Васиљевић, *Народне мелодије с Косова и Метохије*, приредила Зорислава М. Васиљевић, Београд: Београдска књига; Књажевац: Нота.

Вучковић (2008): И. Вучковић, *Народни обичаји северној Косова*, емисија „Извор“, Радио „Лешак“ (емисија је рађена у оквиру Пројекта Министарства културе Републике Србије; доступна је у архиви Радио Лешка у Лешку).

Девић (1975): Д. Девић, *Увод у основе Ејномузиколоије*, I део, Београд: Факултет музичке уметности.

Ђорђевић (1928): В. Ђорђевић, *Српске народне мелодије (Јужна Србија)*, Скопље: Српско научно друштво.

Јанковић, Јанковић (1937): Љ. Јанковић, Д. Јанковић, *Народне њере*, II књига, Београд: Просвета.

Милојевић (2004): М. Милојевић, *Народне њесме и њере Косова и Метохије*, приредио др Драгослав Девић, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Павловић (2013а): Б. Павловић, Заступљеност косовско-метохијског народног музичког стваралаштва у основношколској настави музичке културе, Зборник радова са научног скупа *Наука и њтрадиција*, Пале: Филозофски факултет Пале.

Павловић (2013б): Б. Павловић, *Традиционално народно музичко стваралаштво Косова и Метохије у настави музике*, Приручник за учитеље и наставнике музичке културе у основној школи, Лепосавић: Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић.

Петровић (1964): Р. Петровић, *Народна музичка њтрадиција у комуни Лепосавић*, Приштина: Гласник Етнографског музеја, VII–VIII.

Петровић (1989): Р. Петровић, *Српска народна музика*, Београд: Музиколошки институт САНУ.

У сјомен Косије П. Манџловића, композиџора и ејномузиколоја (1990): Зборник радова, Београд: Факултет музичке уметности.

Петровић (1964): Р. Петровић, *Народна музичка њтрадиција у комуни Лепосавић*, Гласник Музеја Косова и Метохије, VII–VIII (1962–1963), Приштина.

Biljana M. Pavlović

University of Priština – Kosovska Mitrovica

Teacher Training Faculty in Prizren – Leposavić

Desanka S. Trakilović

University of Eastern Sarajevo

Faculty of Education in Bijeljina

THE TRADITIONAL FOLK MUSIC OF THE NORTHERN KOSOVO IN A FUNCTION OF TEACHING MUSIC IN ELEMENTARY SCHOOL

Summary: This work considers the traditional folk music of the northern Kosovo from the music pedagogy point of view. The objective was to determine the possibility of using folk music creativity of this region in primary school teaching of the northern Kosovo. The literature which was analyzed discusses traditional folk music of the northern Kosovo. Selected examples of songs suit the voice and performing abilities of pupils. The basic characteristics of folk songs from the folk area were determined, as well as their educational importance of teaching music. Considering the fact that the ethno musicological literature can be found in a small number of ritual and traditional songs of the northern Kosovo, the work focuses on this genre of folk songs. Applying the selected traditional songs and dances in class, especially on the territory of province, this will contribute to a better knowledge and understanding of folk music traditions of Kosovo and Metohija and its preservation.

Key words: traditional folk music of northern Kosovo, elementary school, teaching music